

Forfatter: Knudsen, Jakob

Titel: Gjæring Afklaring

Citation: Knudsen, Jakob: "Gjæring Afklaring", i Knudsen, Jakob: *Gjæring Afklaring*, udg. af Poul Zerlang , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 405. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-knudsenj01val-shoot-idm140346603083472/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Gjæring Afklaring

og hun ytrer sig til tider med frygtindgydende overlegenhed. Om dr. Fensmark siger hun: »Ja, hans Fader er ubetinget Slagtermester.» Når hun er sammen med fætre og kusiner, hengiver hun sig sammen med de ligesindede til selskabelige våserier, der kan give Karl kuldegysninger.

Rebekka føler, at hun drages mod Karl – men hvorfor? Hun nævner, at det kan være selve det lummerhede, der har fanget hende. Hun kan måske gennem det hede element mærke hans stærke lidenskab og intense sandhedsøgen.

Karl bliver ført ind i en ny verden af Rebekka. For første gang oplever han det erotiske som en enhed af sjæl og natur. Ikke Antons og Gjertruds grove lader, ikke Henriettes bly kærlighed, men natur og eros forenet i en kosmisk oplevelse eller rettere fantasi: »Rebekka Woltersien, det var som Luft og Sol og mægtigt taarnede, glødende Skyer. – Og denne Overgang, hvor Hals og Skuldre rundede sig svulmende og blev til Barm! – Hvor var hun dejlig! dejlig! dejlig!»

Hun er trods sin sofistikerede stil et erotisk naturtalent: Karl, Fensmark, Hellum, én efter én forelsker de sig dødeligt i hende. Allerede første gang hun er sammen med Karl, fanger hun ham ind. Han anskuer nu sin barnekæreste som en bleggrøn plante, medens Rebekka som just anført virker som et kosmisk naturspil.

Forholdet mellem Rebekka og Karl når sit første højdepunkt, da Rebekka en nat kommer for at hengive sig til ham, dybt overbevist om, at han omsider er fuldt frigjort fra fortidens bindinger, at det uforglemmelige øjeblik nu er inde. Men da føler han atter den sugende afgrundsangst (jf. Gjertrud-episoden) og udbryder: »Det er jo Synd!» Fortiden vælder op i ham. »Synd!» udbryder Rebekka. Hun får et chok, som hun egentlig aldrig forvinder.

Leopoldsborg

Efter at Karl har rystet sit chok af sig, foretager han springet over i Rebekkas verden. Gennem Fensmark og Rebekka føres han ind i det moderne panteistiske paradis, og samtidig fornyer han sine forsøg på at vinde Rebekka.

Under en udflugt til Dyrehaven oplever de et bristefærdigt øjeblik, hvor den store oplevelse er nær. Rebekka afviser dog Karl, fordi hun gennemskuer, at han er styret af den erotiske fascination, ikke af

drømmen om frihed. Hun belærer ham også om, hvilken ulykke der ville have ramt ham, hvis hun ikke, ledet af sit ideals fordring, havde holdt igen: »Troer Du ikke sagtens, jeg kunde have forlokket og forført Dig, hvis jeg vilde, og saa hørt Dig klage og jamre og angre bagefter?»

Kort før de har dette møde, må Rebekka erkende, at hun er blevet forandret. Da hun mødte Karl, kendte hun ikke til frygt – som den unge mand i eventyret. Hun var fri for samvittighed – uden at være samvittighedsløs – uden borgerlig moral, sanseglad og udadvendt. Som en *Rebekka West* i Ibsens *Rosmersholm*, 1886, må hun klagende sige til Karl: »Aa ja, Karl, det er Din Skyld, at jeg nu altid vil komme til at tænke i Stedet for at leve og handle.»

Onsider når romanen frem til det andet højdepunkt i forholdet mellem Karl og Rebekka. De rejser sydpå efter at have indgået et formelt ægteskab, for at nå til klarhed.

På Leopoldsberg uden for Wien kommer det endelige opgør. Pludselig siger Rebekka med sagte stemme: »Nu er jeg Din?» og endnu en gang – nu med hulken i stemmen: »Nu er jeg Din, Karl!» men i næste øjeblik erkender hun virkeligheden og fastslår: »Nu bliver jeg det aldrig!»

Dunkle magter og tydelige tegn

Hovedpersonerne i *Gjæring-Afklaring* føler sig ofte styret af dunkle magter. De oplever tilværelsen, som Henrik Pontoppidan beskriver det i sine erindringer *Undervejs til mig selv*. Det hedder her – med et ord fra den hellige Augustin: *Trahimur*: Vi føres.

Rebekka kan ikke fatte, hvad det er for en magt, der drager hende mod Karl, og hun oplever hendes tiltrækning som en både skræmmende og lidsende magt. Han er heller ikke i stand til at gennemskue, hvordan magter fra hans dybeste barndom i stadig højere grad erobrer hans sind og gør ham moden til det endelige opgør med Rebekka.

Men selv om hovedpersonerne således ikke uden videre har styr på tilværelsen, sørger forfatteren for, at læseren kan opleve en tydelig styring. Han anbringer en række tegn, der skal vise, hvordan det vil gå Karl og Rebekka:

1. Straks efter natteoplevelsen (G.A., 178-179) taler Karl med Pa-